

POLİS AKADEMİSİ YAYINLARI

Cumhuriyet'in Emniyeti Ankara Polis Enstitüsü

Orçun İmga

Ankara, Polis Akademisi Yayınları, 2018, 343 sayfa, ISBN:978-605-4619-51-1.

Sena BAYKAL*

Asayiş ve inzibatı olmayan bir memlekette istihsal olamaz.

Şükrü Kaya (Dönemim İç İşleri Bakanı)

Cumhuriyet'in Emniyeti Ankara Polis Enstitüsü adlı çalışma, bugünkü Polis Akademisinin habercisi ve ilk adımı olan Ankara Polis Enstitüsünün kuruluş sürecini resmî belgelere dayanarak ele almaktadır. Polis Akademisi Öğretim Üyesi ve PAEM Müdürü Prof. Dr. Orçun İmga tarafından yayına hazırlanan kitap, Polis Akademisinin kuruluşunun 80. yılında okuyucuyla buluşmuştur. Söz konusu çalışmanın başında, Polis Akademisi Başkanı Prof. Dr. Yılmaz Çolak tarafından kaleme alınan “Takdim” ve Prof. Dr. Ali Birinci imzasıyla “Polis Akademisi Tarihi Yazılırken” başlıklı yazılar yer almaktadır. Yılmaz Çolak, Polis Enstitüsünün temel amacının “*bilgi ile polisin niteliğini artırma*” olduğuna vurgu yaparken Ali Birinci, *Cumhuriyet'in Emniyeti Ankara Polis Enstitüsü*'nü, Türkiye'deki yükseköğretim kurumları üzerine yapılan çalışmalara büyük katkı vereceği şeklinde değerlendirir ki Orçun İmga, ön söz bölümünde, bu çalışmanın ilham kaynaklarından birinin Ali Birinci olduğunu belirtir.

Kitap, “Ön Söz” dışında toplam altı bölümden mürekkeptir. Kapsamı, Enstitünün kuruluş ve ilk eğitim-öğretim dönemi olan 1937-1938 olarak belirlenen çalışmanın birinci bölümü “Ankara Polis Enstitüsü Kurulurken: Beklentiler ve Hazırlıklar” başlığını taşır. Burada odak; Enstitünün

* Öğr. Gör., Polis Akademisi Yabancı Diller ve Türkçe Öğretimi Bölümü, Ankara, sena.baykal@pa.edu.tr

kuruluş gerekçesi, Enstitüden beklentiler ve Enstitünün benimsediği eğitim-öğretim anlayışıdır. Bu bağlamda Enstitünün kuruluş amacı altı madde altında toplanabilir:

1. Polislik mesleğinin ilmî yollarla verilmesi,
2. Polislikle ilgili dünyadaki gelişmeleri takip etmek,
3. Kurumsallaşma,
4. Suç ve suçluyla mücadele,
5. Meslek itibarının kazandırılması/yükseltilmesi,
6. Alanda uzman kadro oluşturma.

İmga, Enstitünün kuruluş amacını şu şekilde belirtir: “[...] Enstitü, mesleki uzmanlık eğitimi verme ve adli bilimler alanında bilgi üretimi gerçekleştirme şeklinde ikili bir yapıda kurgulanmıştı.” (s. 32)

“Bina: İnşa Süreci ve Mimari Özellikleri” adı verilen ikinci bölümse Enstitünün vereceği eğitimin fiziki ortamının inşasına odaklanır. İlk zamanlar jandarma ile polisin ortak bir çatı altında eğitim görmesi kararlaştırılır ve bu amaçla inşa edilecek bina için bir yarışma planlanır. Birinciye 3.000 lira, ikinciye 500 lira ödül verilecek olan yarışma 1933 yılının sonunda düzenlenmiş ve bu yarışmaya 17 proje katılmıştır. Ancak çeşitli sebeplerden dolayı proje 1937’de hayata geçirilmiş ve birinci olarak seçilen Mimar Edip Hikmet ile Ahmet Reşat Beylerle aynı yarışmada ikinci olan Mimar Celal Biçer Bey’in ortak bir çizimde bulunmaları konusunda mutabık kalınmıştır. *Cumhuriyet’in Emniyeti Ankara Polis Enstitüsü*’nün ikinci bölümü, çalışmanın derin bir arşiv ve süreli yayın araştırması sonucu ortaya çıktığını da kanıtlar niteliktedir. Özellikle görsel malzeme açısından zengin olan bu bölümde *Ulus, Hâkimiyet-i Milliye, Mimar, Kurun, Polis Dergisi, Arkitekt* gibi, dönemin önde gelen süreli yayınlarından yararlanıldığı görülür. Buna ek olarak “Ali Birinci Koleksiyonu, Ediz ve Coşkun Unan Koleksiyonu” ve “Yazarın Koleksiyonu” olmak üzere kişisel koleksiyonlar da kaynaklar arasındaki yerini alır. Nitekim İmga, çalışmasında yarışmada birinciliği kazanan ancak yapımına başlanamayan projenin planından şu an Anıttepe’de bulunan binanın ön cephesinin inşaatının devam ettiğini gösteren fotoğrafa, Enstitünün mutfağındaki kazanlara kadar çalışmasında birçok görsel malzemeye yer vermeyi ihmal etmemiştir.

Üçüncü bölüm, Enstitünün açılış töreni hazırlıklarına ve gününe ayrılmıştır. “Tören: Enstitü’nün Açılışı” başlığını taşıyan bu kısım; hazırlıklar, davetliler, açılış konuşmaları gibi hususların yanında polisler tarafından yapılan canlandırmaları anlatması ve görsel malzemeyle desteklemesinden dolayı çalışmadaki en ilginç bilgileri içeren bölümdür. Yazar, o gün polislerin hazırlıklarına dair şu bilgilere yer verir:

“Bu ziyaret esansında, üniformalı polis memurlarından bazıları kıyafet değiştirmek suretiyle, ‘kadın garson’ ve ‘hasta bakıcı’ kılıklarına girmiş, makyajlarının başarısı sayesinde, ziyaretçiler tarafından tanınmamışlardı. İstanbul Polis Okulu makyaj muallimi Galip Arcan tarafından planlanan bu sürpriz, davetliler üzerinde hoş bir etki bırakmıştı. İstanbul kadrosu polis memurlarından Niyazi, davetliler

arasında kadın rolünü; Enstitü kadrosundan Hulusi, revirdeki doktor rolünü; Samsun kadrosundan İhsan, hastabakıcı kadın rolünü; Eskişehir kadrosundan Nazmi, kütüphane memuru ihtiyar rolünü ve Ankara kadrosundan Rıza da postacı rolünü başarıyla canlandırmıştı.”

Burada yer alan bilgiler ışığında Enstitünün açılışı Cumhuriyet'in 14. yılı kutlamalarını takip eden günlerde yapılmıştır. Davetliler arasında Cumhurbaşkanı M. Kemal Atatürk, Başbakan Celal Bayar, Genelkurmay Başkanı Fevzi Çakmak gibi isimlerin olduğu ancak Ankara dışında olmaları sebebiyle açılışa katılmadıkları belirtilen çalışmada, tören günü bina içinde yapılan gezinin planı sırasıyla verilmiş ve bu bağlamda binanın içinde yapılan bölümlerin Enstitünün kuruluş amacına uygun yapıldığı göz önüne serilmiştir. Ayrıca “Tören: Enstitü'nün Açılışı” adlı bölüm, çalışmanın birincil kaynaklardan yararlandığını da kanıtlar niteliktedir. Bu bağlamda Enstitünün ilk müdürü Dr. Salih Adil Başer ve Enstitüde öğretmenlik yapan Derviş Okçabol'un yazıları, yazar tarafından yapılan açıklamalarda kaynak gösterilmiştir.

İmga, *Cumhuriyet'in Emniyeti Ankara Polis Enstitüsü*'nde, ilgili kurumun eğitim-öğretim içeriğine dair bilgi vermeyi de ihmal etmemiş ve “Enstitü'nün Eğitim, Öğretim ve Yayın Faaliyetleri” başlıklı kısmını bu çerçeveye bağlı kalarak şekillendirmiştir. Rütbelere göre değişen eğitim sistemi ve içeriğine burada değinilmesinin yanında, dersler ve müfredat hakkında ayrıntılı bilgi de verilmiştir. Müfredat, Türk dili ve edebiyatından hukukun neredeyse bütün alt dallarına kadar geniş bir yelpazede planlanmış ve bu amaca uygun bir akademik kadro oluşturulmuştur. Müfredatın zengin bir içeriğe sahip olmasının yanında İmga'nın çalışmasında yer verdiği şu satırlar, eğitim-öğretimde hangi ilkenin belirlendiğine de ışık tutar: “*Teoriyle pratiğin bir diğerine paralel ve birbirini tamamlayıcı mahiyette aktarılması düşüncesinden hareketle, öğrenciye soyut kavramlar öğretmekten ziyade, güncel ve gerçek polislik vakalarına dönük uygulamalara önem vermek, temel ilke olarak tespit edilmişti.*” (s. 18) Hangi derse hangi hocanın girdiği, “Ankara Polis Enstitüsü Kurulurken: Beklentiler ve Hazırlıklar” isimli birinci bölümde ayrıntılı bir şekilde belirtilmiştir. (s. 61) Buna ek olarak, bir polis üniversitesi olmanın ilk basamağını teşkil eden Enstitünün kendine belirlediği kurumsal kimlik inşasında nasıl bir kadronun oluşturulduğunu göstermek amacıyla İmga, bazı insanların öz geçmişiyle de çalışmasını destekleyerek, Enstitünün kendisine belirlediği amaçlara sağlam ve emin adımlarla ilerlediğini okuyucusuna hissettirir. Nitekim Enstitünün ilk müdürü Dr. Salih Adil Başer, yurt dışında eğitim almış ve “*Almanca, İngilizce, Fransızca, İtalyanca, Rusça, İspanyolca ve Latince olmak üzere yedi dil*” bilmektedir. (s. 54)

Kitabın son bölümü “1937-1938 Ders Yılı Mezuniyeti” adını taşır. Burada yer alan bilgilere göre 22 Temmuz 1938'de ilk mezunlarını veren Ankara Polis Enstitüsü, açılışında öğrencilerini nasıl görkemli bir törenle karşıladıysa onları aynı şekilde uğurlar. Bu bölümde, dönemin İç İşleri Bakanı Şükrü Kaya başta olmak üzere mezuniyet törenine katılan davetlilerin konuşma metinlerine yer verilir.

Çalışmada bu bölümler dışında ekler ve araştırmacıların işini kolaylaştırmak amacıyla bir de dizin bölümlerine yer verilmiştir. Ekler bölümünde eğitime, öğretmenlerin resmine, Enstitüde

okutulan kitaplara ve sınav sorularına, Enstitünün yayın organlarına ilişkin belgeler ve fotoğraflar/resimler yer almaktadır.

Cumhuriyet'in Emniyeti Ankara Polis Enstitüsü, söz konusu kurumun açılış sürecini, gerekliliğini, benimsediği ilkeleri kronolojik bir sıra takip ederek ele almış ve bugünkü Polis Akademisinin temelini atıldığı yıllara ışık tutmuştur. Tür olarak araştırma-inceleme sınıfına dâhil edilebilecek çalışma, derin bir süreli yayın, arşiv ve alan yazını taramasının sonucunda ortaya çıkmıştır. Kitabın yazarı Orçun İmga, çalışma boyunca objektif bir tutum benimsemiş, gerekli gördüğü yerde eleştirilere de yer vermiştir. Bu duruma en iyi örneklerden biri, Enstitünün eğitim-öğretim faaliyetlerinin anlatıldığı dördüncü bölümdedir. Yazar, akademik kadrodaki çeşitlilikten bahsederken Ankara'daki diğer yükseköğretim kurumlarındaki sivil öğretim üyelerinin de Enstitüye derse gelmesinin bazı olumsuz durumlara sebebiyet verdiğini, bunların başında "kurumsallaşmama"nın geldiğini ve bunun gerekçelerini objektif bir şekilde açıklamaktadır.

Söz konusu çalışma, Ankara Polis Enstitüsünün millî bir şuurla kurulduğunu gösterirken, aynı zamanda Türk siyasal, toplumsal ve eğitim hayatına ilişkin birtakım bilgileri de okuyucusuyla paylaşması açısından önemlidir. Bunun en iyi örneği, açılış töreninde Enstitü binasındaki kıyafet müzesinin, davetliler tarafından gezildiği sahnedir. Yeniçeri, İstibdat, Meşrutiyet ve Cumhuriyet dönemlerine ait polis kıyafetlerinden oluşan bu müzede bir de *tarikât köşesi* ile Dersim İsyanı temalı *irtica köşesi*¹ oluşturulmuş, davetliler Enstitüyü gezmeye buradan başlamış; ardından *polis siyantifik oda ve laboratuvarları, daktiloskopi, makyaj, mulaj, fotoğraf, trafik, telefon, telgraf ve telsiz odaları* gibi kısımlara geçilmiştir. Bu, bir nevi Türk polisinin keskin zekâsını da göz önüne sermektedir. İmga, böyle bir gezi rotasının bilinçli bir şekilde oluşturulduğunu şu sözlerle açıklamaktadır:

"Esasen, Enstitü ziyaretinin bu sıralamayla gerçekleşmiş olmasının sembolik bir anlamının bulunduğu da düşünülebilir. Kıyafet Müzesi ve sonrasında 'irtica köşesi' bir yönüyle de eski/geleneksel olanı temsil etmekteydi. Burada, Cumhuriyet rejiminin kuruluş yıllarının 'köhne geçmiş' retoriğine ilişkin unsurlar teşhir edilip birer 'müze malzemesi' olarak kullanılmıştır ki, bu aynı zamanda, bir daha dönmeyecek olan 'eski Türkiye'yi temsil eden simgesel bir anlatıdır. Daha sonrasında gezdirilen siyantifik polislik alanları, modern bir rejimi inşa etme iddiası taşıyan 'yeni Türkiye'yi temsil ederek, ziyaretçilere propagandist bir karşılaştırma imkânı sunulmuştur." (s. 115)

Sonuç olarak, Prof. Dr. Orçun İmga tarafından okuyucuyla buluşturulan *Cumhuriyet'in Enstitüsü Ankara Polis Enstitüsü*, baştan sona kronolojik bir sıra takip etmiş, böylelikle Enstitünün kuruluş sürecine bütüncül bakılmasına imkân yaratılmıştır. Çalışmanın kaynağını ise arşiv belgeleri, dönemin ileri gelen süreli yayınları ve bizzat kuruluş sürecinde yer alan şahısların yazıları/çalışmaları/kitapları oluşturmuş, ayrıca istatistiksel verilerden de yararlanılmıştır. Dolayısıyla bu durum, hem gelişim sürecinde herhangi bir noktanın atlanmamasını sağlamış hem de çalışmayı güvenilir, geçerli ve objektif kılmıştır. Bununla birlikte çalışma, sadece Ankara Polis Enstitüsünün kuruluş sürecini ele almamış; kurumun varoluş gerekçelerini

¹ O sıralarda Dersim İsyanı devam etmektedir.

açıklarken dönemin sosyal, mimari, siyasal ve eğitim geçmişi hakkında da aydınlatıcı bilgiler vererek alan yazınına katkıda bulunmuştur.